

УДК 338.436

Крутько М.А.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та аудиту
Харківського національного технічного університету
сільського господарства імені Петра Василенка

Krutko Marharyta

Ph.D. (Economic Sciences)
Department of Accounting and Audit
Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ТЕОРІЙ УПРАВЛІННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

COMPARATIVE ANALYSIS OF THEORIES OF MANAGEMENT BY INTEGRATED PROCESSES IN THE AGRICULTURAL SECTOR

У статті запропоновано наукові підходи до проведення порівняльного та співставного аналізу теорій управління інтеграційними процесами в аграрному секторі. Вирішення теоретико-методологічних питань шляхом порівняльного, порівняльно-історичного методів, які застосовуються під час вивчення споріднених предметів і явищ, у даному дослідженні таким методом виступає компаративний аналіз теорій управління інтеграційними процесами. На основі аналізу стало можливим виокремлення основних важелів управління інтеграційними процесами серед них – міжтериторіальний, економічний, організаційний, техніко-технологічний, логістичний, фінансовий. Установлено, що за рахунок чіткої взаємодії запропонованих чинників можливе налагодження успішного механізму управління інтеграційними процесами в аграрному секторі для більшої ефективності діяльності інтегрованих структур та економіки у цілому.

Ключові слова: компаративний аналіз, управління, інтеграційні процеси, аграрний сектор, розвиток.

В статье предложены научные подходы к проведению сравнительного и сопоставительного анализа теорий управления интеграционными процессами в аграрном секторе. Решение теоретико-методологических вопросов путем сравнительного, сравнительно-исторического методов, применяемых при изучении родственных предметов и явлений, в данном исследовании таким методом выступает компаративный анализ теорий управления интеграционными процессами. На основе анализа стало возможным выделение основных рычагов управления интеграционными процессами среди них – межтерриториальной, экономической, организационной, технико-технологической, логистической, финансовой. Установлено, что за счет четкого взаимодействия предложенных факторов возможно налаживание успешного механизма управления интеграционными процессами в аграрном секторе для большей эффективности деятельности интегрированных структур и экономики в целом.

Ключевые слова: компаративный анализ, управление, интеграционные процессы, аграрный сектор, развитие.

The research is aimed at solving the current issues of development, adjustment, harmonization of integration processes in the agrarian sector of the Ukrainian economy. It is known that agriculture itself is the basic element in ensuring the food, social and economic capacity of the country. A comparative analysis of the theories of management of integration processes in the agrarian sector of the Ukrainian economy is based on the establishment of interconnections and the implementation of comparative manipulations of the theoretical bases of the management system of integration processes. The feasibility of conducting such studies is based on the need to find scientific approaches

to conducting comparative and comparative analysis of the theories of management of integration processes in the agrarian sector. Of particular importance is the solution of theoretical and methodological issues through comparative, comparative-historical methods, which are used in the study of related objects and phenomena in this study, this method supports comparative analysis of the theory of management of integration processes. A comparative analysis of the theories of management of integration processes in the agrarian sector is possible by conducting a comprehensive spectral analysis of integration as a method of innovation development for any business entity. One of the main issues and tasks of the research is to reinforce the importance of integration in terms of ensuring more efficient functioning of the economic entity in terms of an integrated entity than its separate existence. Of particular importance is the analysis of the main factors that form the process of integration. Establishing causation of such factors and isolating them on the basis of interdependence and by comparison and comparison. Of great importance is the prospect of research in the part of the comparative analysis of the conceptual apparatus of the essence of the management theories of integration processes and interpretation of the essence and essence of integration processes through the prism of the management system of such processes.

Keywords: *comparative analysis, management, integration processes, agrarian sector, development.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток сільськогосподарського виробництва в нашій країні можливий за умов застосування новітніх інструментів, правильної організації предметів та засобів праці. Агропромислове виробництво виступає одним із ключових чинників забезпечення продовольчої безпеки та соціально-економічної стабільності країни. Акумуляція та використання на повну потужність матеріального забезпечення господарської діяльності, раціональний підхід до використання та обміну в процесі взаємодії і на взаємовигідних умовах такого забезпечення дають більші результати від функціонування. Сьогодні система теоретичного сприйняття механізму управління інтеграційними процесами потребує компаративного аналізу основних теорій управління інтеграційними процесами в аграрному секторі з урахуванням відповідного спектру теоретичного надбання з даного питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Питанням теоретико-методологічного забезпечення управління інтеграційними процесами присвячено праці видатних учених-економістів зарубіжних країн, серед них – К. Крауч, Р. Мартін, М. Бредлі та ін. Вагомий внесок у дослідження проблем розвитку та управління інтеграційними процесами зробили видатні українські вчені-економісти: В.Г. Андрійчук, В.Я. Амбросов, Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, В.Я. Месель-Веселяк та ін. Дослідження основних положень управління інтеграційними процесами в аграрному секторі говорить про доцільність проведення компаративного аналізу базових теорій управління такими процесами в

частині розвитку та взаємодії агропромислової інтеграції, встановлення залежності планомірного, системного вирішення питань управління інтеграційними процесами – від теоретичних основ та практичних аспектів до базового забезпечення понятійного апарату механізму управління інтеграційними процесами.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є теоретико-методичне обґрунтування основ управління інтеграційними процесами в аграрній сфері, що забезпечує компаративний аналіз теорій взаємозв'язку між інтеграційними процесами та розвитком, формуванням механізму інтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Посилення конкуренції на ринку як один із чинників інтеграції призводить до появи нових форм господарських відносин – інтеграційних структур – об'єднань економічних суб'єктів на основі поглиблення їхньої взаємодії та розвитку зв'язків між ними [1, с. 14]. Новоутворені інтеграційні об'єкти за рахунок об'єднання різноманітних бізнес-процесів утворюють складні системи з новими зв'язками та процесами, успішне функціонування яких ґрунтується на досягненні спільної мети – отримання взаємної вигоди, що перевищує економічний результат одноосібної дії кожного з учасників процесу [2, с. 25].

Ефективність взаємодії підприємств, що входять до інтегрованої структури, полягає в оптимальній організації окремих бізнес-одиниць на основі зіставлення їх онтологій та забезпечується станом менеджменту в інтегрованій структурі у цілому [3, с. 82]. Отже, враховуючи важливість забезпечення стійкої роботи інтегрованої структури, актуальності набуває управління інтегра-

ційними процесами, які як невід'ємний складник інтеграції не зводяться тільки до економічних взаємодій, а спрямовані на підтримання постійного нерозривного взаємозв'язку між організаційними, економічними, технологічними, логістичними, соціальними процесами [4, с. 190].

Питання інтеграційних утворень досліджував представник теорії просторового розміщення німецький учений В. Лаунхардт, який розробив метод вагового (або локаційного) трикутника для знаходження оптимального розміщення підприємства залежно від вагових співвідношень вантажів та відстаней, на які вони перевозяться [5]. На думку науковця, інтеграційне утворення формується у вигляді трикутника, у центрі якого розміщене базове підприємство, до якого тяжіють інші елементи територіальної системи. Можна говорити про різні види інтеграційних утворень, починаючи від сільських територій і закінчуючи великими агломераціями, кожне з яких може спеціалізуватися на різних видах економічної діяльності та інтегруватися у національну або міжнародну економічну систему [6, с. 197]. Такий підхід до деталізації основних аспектів інтеграційних зрушень у господарській діяльності дасть ширший спектр розуміння системи інтеграційних процесів в аграрному секторі економіки України.

У ринкових умовах підґрунтям економічної інтеграції є прямі економічні зв'язки на рівні первинних суб'єктів економічної діяльності, які, розвиваючись, забезпечують поступове об'єднання господарств [7, с. 16]. Лише за наявності тісних економічних зв'язків між різними елементами (територіальними суб'єктами господарювання, підприємствами тощо) територіальної системи можлива внутрішня інтеграція. Інші науковці виділяють міжтериторіальну, або міжрегіональну, інтеграцію чи співробітництво як передумову забезпечення інтеграційного процесу [6, с. 198]. Міжтериторіальне співробітництво означає будь-яку взаємоузгоджену діяльність, спрямовану на започаткування відносин між територіальними общинами та органами влади двох або більше договірних сторін, включаючи укладання між територіальними общинами та органами влади інших держав угод про співробітництво [8]. Отже, важливість і тіснота економічної взаємодії та взаємозалежності між окремими частинами простежуються через призму міжтериторіального функціонування, що притаманне сільськогосподарському виробництву.

На думку Г.В. Черевко, «агропромислова інтеграція є важливим організаційно-господарським важелем, використання якого великою мірою визначає ефективність функціонування агропродовольчого комплексу. Для подальшого розвитку інтеграційних процесів слід звернути увагу на: формування ефективної системи економічних відносин між учасниками інтеграційних формувань; удосконалення форм агропромислової інтеграції, земельних відносин та відносин власності; покращення інвестиційної привабливості й активізацію інвестиційної діяльності з метою розвитку виробництва і формування необхідного розміру оборотного капіталу, що забезпечує нормальне ведення виробничо-фінансової діяльності суб'єктів АПК – учасників інтеграційної взаємодії» [9, с. 28]. Учений чітко окреслює перспективні грані в разі розумного управління інтеграційними процесами саме аграрного сектору, що дає змогу говорити про нагальність та своєчасність даного питання, перспективність якого зумовлюється формуванням ефективних систем управління інтеграційними процесами, інституціональний поділ та виокремлення форм інтегрованих структур, упровадження інтеграційних механізмів в АПК як сучасних інноваційних інструментів.

Висновки із цього дослідження і подальші перспективи у даному напрямку. У результаті теоретичного узагальнення поглядів та підходів до управління інтеграційними процесами сформовано основні положення забезпечення системи управління інтеграційними процесами в аграрному секторі. Проведений компаративний аналіз дав можливість порівняти та виокремити основні аспекти механізму управління інтеграційними процесами на основі економічних зв'язків між різними елементами сектору економічної діяльності. На основі аналізу стало можливим виокремлення основних важелів управління інтеграційними процесами серед них – міжтериторіальний, економічний, організаційний, техніко-технологічний, логістичний, фінансовий. Установлено, що за рахунок чіткої взаємодії запропонованих чинників можливе налагодження успішного механізму управління інтеграційними процесами в аграрному секторі для більшої ефективності діяльності інтегрованих структур та економіки у цілому. Подальші дослідження в частині теоретико-методологічного забезпечення управління інтеграційними процесами аграрного сектору дадуть можливість вивести аграрний сектор на новий рівень розвитку.

Бібліографічний список:

1. Пушкар А.И., Жуков Ю.Е., Пилипенко А.А. Стратегические группы предприятий: концепция, методология, управление. Харьков : Кросс роуд, 2006. 440 с.
2. Карпенко Н. Интеграційна модель розвитку маркетингової діяльності на підприємствах споживчої кооперації. *Маркетинг в Україні*. 2010. № 4. С. 25–28.
3. Гурова О.В. Оцінка ефективності управління в процесі інтеграції. *Вісник Донецького національного університету. Серія «Економіка і право»*. 2009. Вип. 1. С. 77–84.
4. Вергал К.Ю. Теоретико-множинні підходи до управління інтеграційними процесами підприємств. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2014. Вип. 1(10). Т. 1. С. 189–193.
5. Launhardt W. Die Bestimmung des Zweckmassgsten Standort Einer Gewerblichen Anlage. *Zeitschrift des Vereins der Deutscher Sngeniens*. 1982. № 3.
6. Газуда Л.М. Теорії інтеграційного розвитку територіальних економічних систем. *Проблеми і перспективи економіки та управління. Серія «Проблеми менеджменту та розвитку продуктивних сил регіону»*. 2015. № 3. С. 192–202.
7. Євдокименко В.К., Яскал І.В. Особливості регіонального регулювання економічної інтеграції : монографія. Чернівці : Прут, 2011. 256 с.
8. Протокол № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або органами влади. Страсбург, 1998. URL.: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_520 (дата звернення: 25.04.2019).
9. Черевко Г.В. Інтеграційні процеси в АПК: перспективи залучення до них підприємств споживчої кооперації. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна*. 2015. № 47. С. 24–29.
2. Karpenko N. (2010). Integracijna modelj rozvytku marketynghovoji dijalnosti na pidpryjemstvakh spozhyvchoji kooperaciji [Integration model of development of marketing activity at enterprises of consumer cooperation]. *Marketing in Ukraine*, no. 4, pp. 25–28.
3. Ghurova O.V. (2009). Ocinka efektyvnosti upravlinnja v procesi integraciji [Assessment of management efficiency in the process of integration]. *Bulletin of Donetsk National University. Series Economics and Law*, vol. 1, pp. 77–84.
4. Verghal K.Ju. (2014). Teoretyko-mnozhyhnyi pidkhody do upravlinnja integracijnymy procesamy pidpryjemstv [Theoretical-plural approaches to the management of integration processes of enterprises]. *Theoretical and practical aspects of economics and intellectual property*, Iss. 1(10), vol. 1, pp. 189–193.
5. Launhardt W. (1982). Die Bestimmung des Zweckmassgsten Standort Einer Gewerblichen Anlage. *Zeitschrift des Vereins der Deutscher Sngeniens*, no. 3.
6. Ghazuda L.M. (2015). Teoriji integracijnogho rozvytku terytorialjnykh ekonomichnykh system [Theories of integration development of territorial economic systems]. *Problems and prospects of economy and management. Series of Problems of Management and Development of Regional Productive Forces*, no. 3, pp. 192–202.
7. Jevdokymenko V.K., Jaskal I.V. (2011). Osoblyvosti reghionaljnogho reghuljuvannja ekonomichnoji integraciji [Features of regional regulation of economic integration]. Chernivtsi : Prut. (in Ukrainian)
8. Protokol no. 2 do Jevropejskoji ramkovoji konvenciji pro transkordonne spivrobitnyctvo mizh terytorialjnymy obshhynamy abo orghanamy vlyady [Protocol No. 2 to the European Framework Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities]. Strasbourg (1998). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_520 (accessed 25 April 2019).
9. Cherevko, Gh.V. (2015). Integracijni procesy v APK: perspektyvy zaluchennja do nykh pidpryjemstv spozhyvchoji kooperaciji [Integration processes in the agroindustrial complex: prospects of attraction of enterprises of consumer co-operation]. *Herald of the Lviv Commercial Academy. The series is economical*, no. 47, pp. 24–29.

References:

1. Pushkar A.I., Zhukov Yu.E., Pilipenko A.A. (2006). *Strategicheskie grupy predpriyatij: kontseptsiya, metodologiya, upravlenie* [Strategic groups of enterprises: concept, methodology, management]. Kharkiv: «Kross roud». (in Ukrainian)